

AUTORTIESĪBU UN AR TĀM SAISTĪTO
NOZARU EKONOMISKAIS
IEGULDĪJUMS LATVIJĀ

2000

Latvijas Republikas Kultūras Ministrija
K.Valdemāra 11A, Rīga, LV-1364
Tel. +371 7078110
Fax. +371 7078107
E-pasts: pasts@km.gov.lv
www.km.gov.lv

Prof. Roberts G. Pikārds
Jenčepingas Universitāte, Jenčepingas Starptautiskā Biznesa skola
Mediju menedžmenta un transformācijas centrs, Zviedrija
Timo E. Toivonens
Turku Ekonomikas un Biznesa Administrācijas skola
Biznesa izpētes un attīstības centrs, Media Grupa, Somija
2004

izdots ar Pasaules Intelektuālā Īpašuma Organizācijas, Somijas Izglītības un Kultūras
ministrijas un Nīderlandes Autortiesību Federācijas atbalstu

Redaktors Guntis Jēkabsons
© 2005 Latvijas Republikas Kultūras Ministrija
Poligrāfija (iespiests) „.....”

SATURA RĀDĪTĀJS

1. ANOTĀCIJA	4
2. IEVADS	6
3. AUTORTIESĪBU UN AR TĀM SAISTĪTĀS NOZARES NACIONĀLĀS EKONOMIKAS KONTEKSTĀ	8
3.1. Latvijas autortiesību likums.....	8
3.2. Ar autortiesībām saistītās nozares.....	9
3.2.1. Galvenās autortiesību nozares.....	9
3.2.2. Savstarpēji atkarīgās autortiesību nozares	11
3.2.3. Daļējās autortiesību nozares	12
3.2.4. Nespecializētās atbalsta nozares	12
3.3. Autortiesību un blakustiesību ekonomiskā ieguldījuma noteikšana.....	12
3.4 Pētījumā izmantotā metode.....	13
4. AUTORTIESĪBU NOZARU EKONOMISKAIS IEGULDĪJUMS LATVIJAS EKONOMIKĀ	14
4.1. Galveno autortiesību nozaru ieguldījums	14
4.2. Savstarpēji atkarīgo autortiesību nozaru ieguldījums	16
4.3. Daļējo autortiesību nozaru ieguldījums	18
4.3. Nespecializēto atbalsta nozaru ieguldījums	19
5. STARPTAUTISKAIS SALĪDZINĀJUMS	20
6. ATSEVIŠĶU AR AUTORTIESĪBĀM AIZSARGĀTU PREČU ĀRĒJĀ TIRDZNIECĪBA	22
I. PIELIKUMS. DIAGRAMMU UN TABULU SARAKSTS	25
II. PIELIKUMS. NACE KLASIFIKATORA KODI UN CITI AVOTI, KAS IZMANTOTI ŠAJĀ PĒTĪJUMĀ	26
III. PIELIKUMS. IZMANTOTĀ LITERATŪRA	28

1. ANOTĀCIJA

Autortiesību nozares ir iesaistītas ar autortiesībām aizsargātu materiālu radīšanā, ražošanā un izplatīšanā un aizvien vairāk ieņem svarīgu vietu mūsdienu sabiedrībā. Šis pētījums aplūko uz autortiesībām bāzētu nozaru ekonomisko ieguldījumu Latvijas ekonomikā 2000.gadā. 2000.gads tiek izmantots kā bāzes gads starptautiskiem salīdzinājumiem.

Šis pētījums tika veikts sadarbībā ar Latvijas Republikas Kultūras Ministriju un Latvijas Centrālo Statistikas Biroju un Pasaules Intelektuālā Īpašuma Organizācijas, Somijas Izglītības un Kultūras ministrijas un Nīderlandes Autortiesību Federācijas atbalstu. Šo pētījumu veica Prof. Roberts G. Pikārds, Jenčepingas Universitāte, Jenčepingas Starptautiskā Biznesa skola, Mediju menedžmenta un transformācijas centrs, Zviedrija un Timo E. Toivonens, Turku Ekonomikas un Biznesa Administrācijas skola, Biznesa izpētes un attīstības centrs, Media Grupa, Somija.

Pētniecības darbu pārraudzīja koordinācijas komiteja, kas sniedza atbalstu, padomu un pētījuma vērtējumu. Koordinācijas komitejas sastāvā bija Dimiteris Gantčevs, Pasaules Intelektuālā Īpašuma Organizācija, Šveice, Guntis Jēkabsons, Kultūras ministrija, Latvija, Jukka Liedes, Izglītības un Kultūras ministrija, Somija, un Vilems Vanroijs, Nīderlandes Autortiesību Federācija, Nīderlande.

Pētījums atklāj, ka galvenās un savstarpēji atkarīgas autortiesību nozares Latvijas ekonomikā 2000.gadā deva 4,0 % ieguldījumu no IKP un radīja 4,4 % nodarbinātību. Drukātie mediji, reklāma, programmatūra un datu bāzes deva nozīmīgāko ekonomisko ieguldījumu.

Autortiesību nozares:

- ▶ radīja 832 miljonu € apgrozījumu;
- ▶ deva 315 miljonu € pievienoto vērtību;
- ▶ nodrošināja darbu 41 225 personām.

Autortiesību nozares Latvijā sniedz lielāku ieguldījumu IKP nekā Austrijā, Beļģijā, Grieķijā, Īrijā, Luksemburgā, Portugālē un Spānijā.

Galveno un savstarpēji atkarīgo autortiesību nozaru ieguldījums pārsniedz daudzu citu nozaru ieguldījumu Latvijas ekonomikā:

Autortiesību nozares:

- ▶ 2 ar pusi reizes vairāk vērtības no IKP nekā tekstilpreču ražošana
- ▶ 8 reizes vairāk vērtības nekā mašīnu tehnika un iekārtas ražošana
- ▶ radīja 7 reizes vairāk darba vietu nekā transporta iekārtu ražošana
- ▶ radīja gandrīz 9 reizes vairāk darba vietu nekā gaļas izstrādājumu ražošana*

Papildus noskaidrotajam galveno un savstarpēji atkarīgo autortiesību nozaru ieguldījumam, citu nozares, kuru aktivitātes ietver ar autortiesībām aizsargātu produktu un preču izmantošanu, transportēšanu un citādu atbalstu, arī sniedz ieguldījumu ekonomikā. Pamatojoties uz aptuveniem aprēķiniem šajā pētījumā, šīs nozares Latvijas ekonomikā sniedz papildus 93,27 miljonu € ieguldījumu pievienotās vērtības un nodrošina darbu 11218 personām.

Ņemot vērā tirdzniecības statistikas raksturu, pilnīga informācija par autortiesību nozarēm nebija pieejama. Tomēr, informācija par četrām lielākajām autortiesību nozarēm atklāj, ka ar autortiesībām saistītais Latvijas eksports sasniedzis 35 miljonus € un tas veido tirdzniecības pārpalikumu gandrīz 17 miljonu € apmērā. Latvijas autortiesību nozares uzrāda negatīvu tirdzniecības bilanci attiecībā uz grāmatām, laikrakstiem un periodiku, bet pozitīvu tirdzniecības bilanci attiecībā uz citiem drukātiem materiāliem un mākslu.

* Šīs atšķirības ir veidotas salīdzinot galveno un savstarpēji atkarīgo autortiesību nozaru ieguldījuma kopējo vērtību ar citu nozaru datiem, ko apkopojis Latvijas Centrālais statistikas birojs un *Eurostat*.

2. IEVADS

Autortiesību objekts ir darbs. Darbs ir cilvēka prāta produkts, kas ilustrē tā radītāja oriģinālo radošo ieguldījumu. Ar autortiesībām aizsargātās preces aizsargātā daļa tiek uztverta patērētāja prātā. Ar autortiesībām aizsargātiem produktiem un precēm piemīt svarīga sociāla un kultūras funkcija, bet tās rada nozīmīgu ekonomisku ieguldījumu, radot ekonomisku vērtību.

Autortiesības un blakustiesības (dažreiz sauktas arī par saistījām tiesībām) ir daļa no intelektuālā īpašuma tiesībām, kas radītas tiesību sistēmā, lai vairotu jaunradi un aizsargātu sākotnējā radītāja īpašumtiesības. Tiesību sistēmā autortiesības un blakustiesības sastāda tikai daļu no intelektuālā īpašuma tiesībām. Cita daļa sastāv no rūpnieciskā īpašuma tiesībām, tādiem kā patenti. Autortiesības no citām intelektuālā īpašuma tiesībām atšķiras ar to, ka autortiesības rodas pēc darba radīšanas bez atsevišķas šīs tiesības atzīšanas procesa nepieciešamības.

Šis pētījums koncentrējas uz autortiesībām un blakustiesībām. Autortiesības aptver radošo darbu, tādu kā rakstnieku, kas uzliek vārdus uz papīra, fotogrāfu, kas uzņem bildi uz filmas, vai programmatūras sastādītāju, kas rada kodu. Blakustiesības aptver izpildītāju, televīzijas un radio raidorganizāciju, fonogrammu producentu un mākslas filmu producentu tiesības. Šajā pētījumā termins „autortiesības” vairumā gadījumu tiek izmantots, lai apzīmētu gan autortiesības, gan blakustiesības.

Darbi, kurus aizsargā autortiesības un blakustiesību objekti, ko aizsargā blakustiesības un nozares, kas izmanto ar autortiesībām aizsargāto materiālu, ir svarīgi faktori industriālo valstu ekonomikā. Autortiesību nozaru ekonomiskā ietekme pārsniedz daudzu citu tradicionālo nozaru ietekmi. Vairākās valstīs darbi un blakustiesību objekti ir arī svarīgs eksporta ieņēmumu faktors.

Iespējas izmantot ar darbu un blakustiesību objektu saistītās ekonomiskās vērtības ir svarīgas aizsargātā materiāla tiesību īpašniekam. Dažus aizsargātos materiālus, tādus kā literārie darbi, fonogrammas vai datorprogrammas, var nokopēt vai reproducēt samērā viegli. Vēl vairāk, Interneta izplatība radījusi iespēju izplatīt darbus ātri un plašā mērogā par maziem izdevumiem vai vispār bez tiem. Autortiesību un blakustiesību aizsardzība nepieciešama, lai nodrošinātu to, ka darba radītājs vai blakustiesību īpašnieks saņem atlīdzību par darba vai blakustiesību objekta izmantošanu. Radot tiesiskus aizsardzības pasākumus – likumus un likumpakārtotus aktus un īstenojot tos, valsts var veicināt autortiesību nozaru attīstību par svarīgu biznesa sektoru.

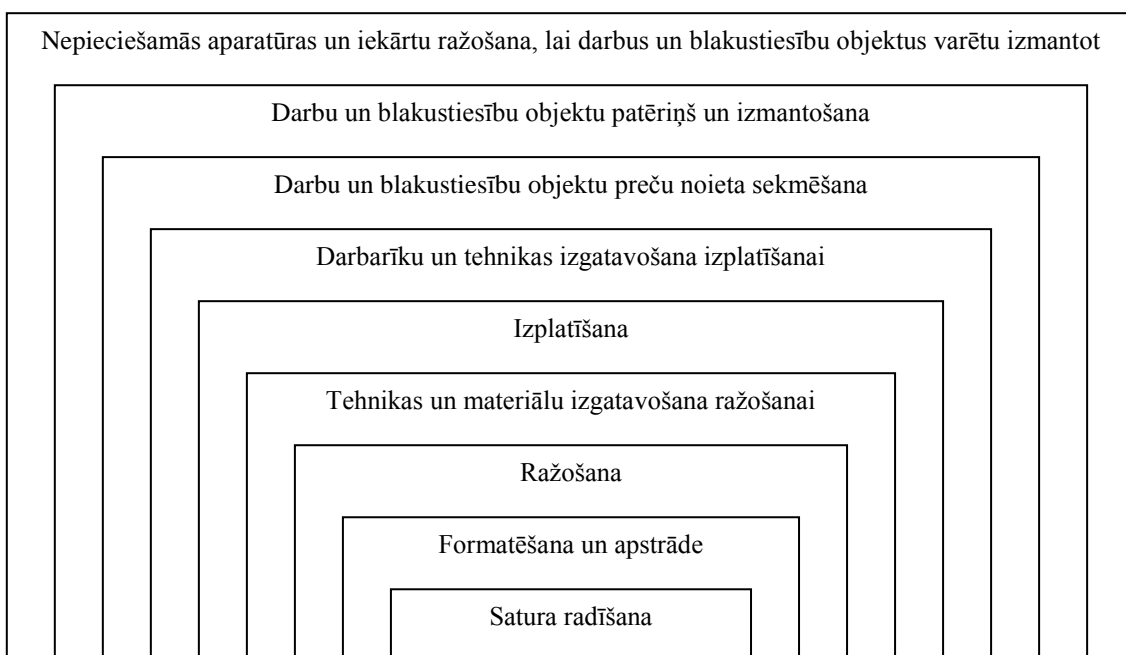
Katrā valstī autortiesību un blakustiesību aizsardzība ir definēta tās tiesību aktos. Augsta līmeņa starptautiska saskaņība ir panākta pateicoties starptautiskām konvencijām.

Tā kā saturu radošās nozares un jaunās informācijas un komunikāciju tehnoloģijas turpina palielināt ar autortiesībām aizsargāto produktu un preču kopējo nozīmīgumu post industriālajā sabiedrībā, autortiesības arvien vairāk tiek pētītas ekonomikas un biznesa perspektīvā. Šo pētījumu tēmās tiek ietverts autortiesību ekonomiskais ieguldījums nacionālajā ekonomikā.

Autortiesību ekonomiskais ieguldījums ir pētīts vairākās valstīs, tai skaita Austrijā (1986), Austrālijā (1981, 1986, 1993, 2001), Kanādā (1980, 2002), Somijā (1991, 2000), Vācijā (1986), Nīderlandē (1982, 1985, 1989, 1994 un 1998), Jaunzēlandē (1988), Norvēģijā (2002), Zviedrijā (1978), Lielbritānijā (1982, 1990, 2001) un ASV (1977, 1982, 1989, 1990, 1991, 1992, un katru gadu kopš 1994). Eiropas mēroga pētījums tika veikts pēc Eiropas Komisijas pasūtījuma 2003. gadā, aptverot visas tā brīža ES dalībvalstis.

Darbu un blakustiesību objektu radīšana ir tikai daļa no autortiesību ekonomiskās ietekmes. Kāds, pie tam pamatoti, var teikt, ka darba radīšana ir sākuma punkts darba izmantošanā. Tomēr, daudzos gadījumos darbu nepieciešams pārveidot, iesaiņot, pavairot un izplatīt, lai to varētu izmantot patērētāji. 1. diagramma ieskicē aktivitātes, kas saistītas ar aizsargātā materiāla ražošanu, izplatīšanu (attiecinot uz visām izplatīšanas darbībām, ieskaitot fizisko kopiju izplatīšanu, izziņošanu un raidīšanu) un izmantošanu. Kā redzams, ir ietvertas neskaitāmas aktivitātes. Darbi un blakustiesību objekti izplata savu ietekmi uz ekonomiku tad, kad tie tiek ražoti, izplatīti un visbeidzot izmantoti.

1. diagramma: Ekonomiskās aktivitātes, kas saistītas ar autortiesībām un blakustiesībām aizsargātu materiālu ražošanu, iesaiņošanu un izplatīšanu

Avots: Autortiesību nozares ekonomiskā nozīme Somijā (2000)

Acīmredzami, ka aktivitātes, kas saistītas ar darbu un blakustiesību objektu radīšanu, ražošanu, izplatīšanu un izmantošanu ļoti atšķiras dažādās darbu un blakustiesību objektu kategorijās. Piemēram, tāds literārs darbs kā grāmata tās tradicionālajā formā ir jānodrukā un fiziski jāizplata, bet lai to izmantotu nav nepieciešamas speciālas iekārtas. Turpretī fonogrammas ir jāglabā noteiktā formātā, piemēram, audiokasetē, CD vai MP-3 failā. Ierakstītu mūziku var izplatīt fiziski CD un audiokasetes formātā, izmantojot mūzikas veikalus vai pasta pakalpojumus, vai arī izplatīt digitālā formā, izmantojot Internetu. Šajā gadījumā ir nepieciešamas speciālas iekārtas, lai to pārraidītu. Lai ierakstītu mūziku izmantotu, to klausoties, vienmēr ir nepieciešamas iekārtas, piemēram, CD atskaņotājs.

Ar autortiesībām un blakustiesībām aizsargātu materiālu pieprasījumu var iedalīt atbilstoši izmantošanas veidam. Pieprasījums var būt tiešs un netiešs. Tiešais pieprasījums nozīmē to, ka pircējs darbu vai blakustiesību objektu lieto tādu kāds tas ir. Netiešais pieprasījums nozīmē to, ka darbu vai blakustiesību objektu lieto, izmantojot citus produktus vai citus darbus, un, ka atsevišķos gadījumos materiālu var pārveidot.

3. AUTORTIESĪBU UN AR TĀM SAISTĪTĀS NOZARES NACIONĀLĀS EKONOMIKAS KONTEKSTĀ

3.1. Latvijas autortiesību likums

Par autortiesību aizsardzības sākumu Latvijā uzskatāms 1911.gada 20.marts, kad tika pieņemts Krievijas likumu kopoījuma “Likums par autora tiesībām” (X.sēj. I.d. 695.1 – 695.75p.). Kopš tā laika ir pieņemti vairāki likumi par pamatu ņemot sava laika politiskos, tiesību un tehnoloģiju attīstības aspektus.

1937 – “Autora tiesību likums”;

1963 – LPSR Civilt kodeksa sadaļa – “Autortiesības”;

1993 – likums “Par autortiesībām un blakustiesībām”.

2000 – “*Autortiesību likums*” – spēkā esošais likums, kas pieņemts 6.aprīlī.

Autortiesību likums ietver sevī visus principus, kas atrodami visos svarīgākajos starptautiskajos tiesību aktos, kam Latvija pievienojusies: Bernes konvencijai par literatūras un mākslas darbu aizsardzību, Starptautiskai konvencijai par izpildītāju, fonogrammu producentu un raidorganizāciju tiesību aizsardzību (Romas konvencija), Ženēvas konvencijai par fonogrammu producentu aizsardzību pret neatļautu viņu fonogrammu pavairošanu, WIPO Autortiesību līgumam un WIPO Izpildījumu un fonogrammu līgumam.

Kopš 2004.gada 1.maija Latvija ir Eiropas Savienības dalībvalsts. ES direktīvas ir kļuvušas par Latvijas tiesību sistēmas sastāvdaļu. *Autortiesību likums* ir saskaņots ar ES direktīvām: par datorprogrammu juridisku aizsardzību (91/250/EEK), par nomas tiesībām un patapināšanas tiesībām, un atsevišķām blakustiesībām, kas attiecas uz autortiesībām intelektuālā īpašuma jomā (92/100/EEK), par autortiesību aizsardzības termiņu un dažu blakustiesību termiņu saskaņošanu (93/98/EEK), par noteikumu saskaņošanu attiecībā uz autortiesībām un citām blakustiesībām satelīttelevīzijas un kabeļtelevīzijas jomā (93/83/EEK), par datubāzu juridisko aizsardzību (96/9/EEK), par dažu autortiesību un blakustiesību aspektu saskaņošanu informācijas sabiedrībā (2001/29/EEK), par tālākpārdošanas tiesībām par labu mākslas oriģināldarba autoram (2001/84/EEK).

Atšķirībā no iepriekšējiem likumiem *Autortiesību likums* atzīst un aizsargā visus darbus un visus tiesību īpašniekus, kas bauda aizsardzību starptautiskā līmenī. *Autortiesību likums* definē darbus kā „autora radošās darbības rezultātu literatūras, zinātnes vai mākslas jomā neatkarīgi no tā izpausmes veida, formas un vērtības”. Autortiesību piederības apliecināšanai nav nepieciešama reģistrācija, darba speciala noformēšana vai kādu citu formalitāšu ievērošana. *Autortiesību likums* aizsargā arī blakustiesības.

3.2. Ar autortiesībām saistītās nozares

Tiek izšķirtas četras autortiesību nozaru grupas, kas rada ekonomisku ieguldījumu. Tās ir definētas un aplūkotas WIPO *Rokasgrāmatā par uz autortiesībām bāzētu nozaru ekonomiskā ieguldījuma izpēti* (2003): Galvenās autortiesību nozares, Savstarpēji atkarīgās autortiesību nozares, Daļējās autortiesību nozares, Nespecializētās atbalsta nozares.

Galvenās kategorijas ir galvenās autortiesību nozares un savstarpēji atkarīgās autortiesību nozares. Galvenās autortiesību nozares ir pilnībā iesaistītas darbu un blakustiesību objektu radīšanā, ražošanā, izpildīšanā, raidīšanā, izziņošanā un izrādīšanā, vai izplatīšanā. Savstarpēji atkarīgās autortiesību nozares ir iesaistītas darbu un blakustiesību objektu ražošanā un tādu iekārtu pārdošanā, kuru funkcija ir pilnībā vai galvenokārt veicināt darbu un blakustiesību objektu radīšanu, ražošanu un izmantošanu

Divas citas nozares rada ekonomisko ieguldījumu, kas saistīts ar autortiesībām, bet pašas par sevi tās nav autortiesību nozares. Daļējās autortiesību nozares ir nozares, kuru aktivitāšu daļa ir saistīta ar aizsargātiem darbiem un blakustiesību objektiem, kā, piemēram, tērpi, juvelierizstrādājumi, tapetes un skices. Nespecializētās atbalsta nozares ir nozares, kuru ekonomiskā ieguldījuma daļa ir saistīta ar aizsargātiem darbiem un blakustiesību objektiem, un kas nav iekļautas galvenās autortiesību nozares un savstarpēji atkarīgās autortiesību nozares kategorijās, kā, piemēram, transports, telefona sakari un mazumtirdzniecība.

Sekundāro kategoriju - daļējās autortiesību nozares un nespecializētās atbalsta nozares - ieguldījums netiek atsevišķi izdalīts nacionālajā statistikā un prasa sarežģītu izvērtēšanu un novērtējuma tehniku, kas nav iekļauta šajā pētījumā. Tie daļējās autortiesību nozares un nespecializētās atbalsta nozares pamatdati, kas bija pieejami Latvijas statistikā un ir iekļauti šajā pētījumā, sniedz aptuvenu novērtējumu tai daļai, kas attiecināma uz autortiesību nozari.

3.2.1. Galvenās autortiesību nozares

Kā norādīts iepriekšējā nodaļā, autortiesību aizsardzība rada plašu ekonomisko iespaidu ekonomikā. Darbi un blakustiesību objekti dažādos ekonomikas sektoros rada dažādu ieguldījumu. Iespējams noteikt sektorus vai nozares, kuros autortiesībām un blakustiesībām ir būtiska nozīme. Citiem vārdiem sakot, nozares, kuras neeksistētu bez ar autortiesībām vai blakustiesībām aizsargātiem darbiem vai blakustiesību objektiem. Šīs nozares var saukt par galvenajām autortiesību nozarēm. Papildus tam, citus sektorus vai nozares var klasificēt pēc autortiesību nozīmes tajās. *1. tabulā* sniegts to nozaru apraksts, kas uzskatāmas par galvenajām autortiesību nozarēm.

Galvenās autortiesību nozares gandrīz pilnībā darbojas ar materiālu, ko aizsargā autortiesības vai blakustiesības. Šīs nozares rada, saražo un izplata darbus un blakustiesību objektus. Visas darbības šajās nozarēs ir saistītas ar aizsargāto materiālu un to eksistence ir atkarīga no autortiesību un blakustiesību aizsardzības. Šajā pētījumā visas šo nozaru darbības ir iekļautas autortiesību un blakustiesību ekonomiskā ieguldījuma aprēķinos, izņemot gadījumus, kad daļa no darbībām ir nepārprotami identificējama kā tāda, kas nav saistīta ar autortiesībām.

1 .tabula: Galvenās autortiesību nozares

Autortiesību nozares veids	Nozaru galvenās grupas	Apakšgrupas
Galvenās autortiesību nozares	Prese un literatūra	• Autori, rakstnieki, tulki • Laikraksti • Ziņu aģentūras • Žurnāli / periodiskie izdevumi • Grāmatu izdošana • kārtis un kartes, adrešu grāmatas un citi publicēti materiāli • grāmatu, žurnālu, laikrakstu un reklāmas materiālu salikšana, iespiešana • Preses un literatūras vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība • Bibliotēkas
	Mūzika, teātra uzvedumi un opera	• Komponisti, liriķi, aranžētāji, horeogrāfi, režisori, izpildītāji un cits personāls • Nošu iespiešana un izdošana • Ierakstu producēšana un ražošana • Ierakstītas mūzikas vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība • mākslinieciskā un literārā jaunrade un interpretācija • Izpildītāju un citas saistītās aģentūras
	Mākslas filmas un video	• Scenārija autori, režisori, aktieri, utt. • Mākslas filmu un video ražošana un izplatīšana • Mākslas filmu izrādīšana • Video noma un tirdzniecība, video uz pieprasījuma • Saistītie pakalpojumi
	Radio un televīzija	• Nacionālās radio un televīzijas raidorganizācijas • Citas radio un televīzijas raidorganizācijas • Neatkarīgie producenti • Kabeļtelevīzija (sistēmas un kanāli) • Satelīttelevīzija • Saistītie pakalpojumi
	Fotomāksla	• Studijas un komerciālais foto • Foto aģentūras un bibliotēkas
	Programmatūra un datubāzes	• Programmēšana, izstrādāšana un noformēšana , ražošana • Datorprogrammu vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība • Datu bāzes apstrāde un izdevniecība
	Vizuālā un grafiskā māksla	• Mākslinieki • Mākslas galerijas, cita vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība • Ierāmēšana un citi saistītie pakalpojumi • Grafiskais dizains
	Reklāmas pakalpojumi	• Aģentūras
	Mantisko tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizācijas	

3.2.2. Savstarpēji atkarīgās autortiesību nozares

Savstarpēji atkarīgās autortiesību nozares ir nozares, kas iesaistītas darbu un blakustiesību objektu ražošanā un tādu iekārtu pārdošanā, kuru funkcija ir pilnībā vai galvenokārt veicināt darbu un blakustiesību objektu radīšanu, ražošanu un izmantošanu. Savstarpēji atkarīgās autortiesību nozares var dalīt, balsoties uz to cik lielā mērā tās papildina galvenās autortiesību nozares – galvenajās savstarpēji atkarīgās autortiesību nozarēs un daļējās savstarpēji atkarīgās autortiesību nozarēs. Pirmā grupa ietver sevī nozares, kas ražo preces, ko izmanto kopīgi ar galvenajās autortiesību nozarēs radītajām precēm. Otrā grupa ietver sevī nozares, kas ražo preces, kas zināmā mērā ietver sevī daļu no aizsargātā materiāla, taču mazākā mērā nekā galvenajās savstarpēji atkarīgās autortiesību nozares preces. 2. tabulā sniegts galveno savstarpēji atkarīgo autortiesību nozaru un daļējo savstarpēji atkarīgo autortiesību nozaru apraksts.

2. tabula: Savstarpēji atkarīgās autortiesību nozares

Autortiesību nozares veids	Nozaru galvenās grupas	Apakšgrupas
Galvenās savstarpēji atkarīgās autortiesību nozares	Televizori, radioaparāti, video atskaņotāji, CD atskaņotāji, DVD atskaņotāji, kasešu magnetofoni, elektronisko spēļu iekārtas un citas līdzīgas iekārtas	• Ražošana • Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība
	Datori un ar tiem saistītās iekārtas	• Ražošana • Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība
	Mūzikas instrumenti	• Ražošana • Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība
Daļējās savstarpēji atkarīgās autortiesību nozares	Foto un kino aparatūra	• Ražošana • Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība
	Kopētāji	• Ražošana • Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība
	Tukšie materiālie nesēji	• Ražošana • Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība
	Papīrs	• Ražošana • Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība

Savstarpēji atkarīgās autortiesību nozares ir cieši saistītas ar autortiesībām aizsargātu materiālu, vai nu ražošanā, vai izmantošanā. Šīs nozares ražo aparatūru, kas tiek izmantota darbu un blakustiesību objektu radīšanā, ražošanā, pārsūtīšanā saziņu tīklos vai patērēšanā. Šo aparatūru var izmantot arī saistībā ar tādiem materiāliem, ko neaizsargā autortiesības vai blakustiesības, tomēr šāda izmantošana sastāda nelielu daļu no kopējās izmantošanas.

3.2.3. Daļējās autortiesību nozares

Nozares, kuru aktivitātes un ražošana daļēji ir atkarīgas no ar autortiesībām un blakustiesībām aizsargātā materiāla, tiek sauktas par daļējam autortiesību nozarēm. Ar autortiesībām un blakustiesībām aizsargātais materiāls rada daļu no šo nozaru ražošanas vērtības. Tomēr, darba un blakustiesību objekta ietekmi uz šo nozaru kopējo ražošanas vērtību un nodarbinātību ir grūti precīzi aprēķināt. Šī proporcija atšķiras kā starp nozarēm, tā starp valstīm. Šajā pētījumā daļējās autortiesību nozares ieguldījums precizitātes nolūkos ir nodalīts no tiešāka autortiesību ieguldījuma aprēķiniem. Dati par daļējam autortiesību nozarēm un to ieguldījuma novērtējums iekļauts 4.3. nodaļā.

3.2.4. Nespecializētās atbalsta nozares

Tādas nozares kā transports, telefona pakalpojumi un vispārējā mazumtirdzniecība sniedz atbalstu autortiesību nozarēm. To ieguldījums palielina vērtību un šīs nozares tiek sauktas par nespecializētajām autortiesību nozarēm. Tāpat kā gadījumā ar daļējam autortiesību nozarēm, nespecializēto atbalsta nozaru ietekmi uz kopējo ražošanas vērtību un nodarbinātību ir grūti precīzi aprēķināt. Arī šeit proporcija atšķiras kā starp nozarēm, tā starp valstīm. Šajā pētījumā nespecializēto atbalsta nozaru ieguldījums precizitātes nolūkos ir nodalīts no tiešāka autortiesību ieguldījuma aprēķiniem. Dati par nespecializētajām atbalsta nozarēm un to ieguldījuma novērtējums iekļauts 4.4. nodaļā.

3.3. Autortiesību un blakustiesību ekonomiskā ieguldījuma noteikšana

Nozares lielumu var aprakstīt dažādos veidos: tīrie pārdošanas ienākumi, apgrozījums, nodarbināto skaits, aktīvu vērtība un tīrā peļņa. Novērtējot nozares ieguldījumu kopējā ekonomikā, var aprēķināt nozares salīdzinošo daļu kopējā nodarbinātībā, nozares kopējo peļņu utt., taču šiem rādītājiem piemīt zināms vājums. Tie neatspoguļo precīzi nozares ekonomisko ieguldījumu, bet gan citus aspektus. Piemēram, apgrozījums faktiski mēra nozares kopieguvi. Kopieguve ietver sevi atsevišķu aktivitāšu dubultu saskaitīšanu. Piemēram, izdevējdarbības un poligrāfijas sektora apgrozījums (un tādejādi kopieguvi) ietver sevi papīra izmaksas, kas tiek iekļautas arī papīra nozares kopieguvē.

Labākā metode kā novērtēt nozares ekonomisko ieguldījumu ir izmantot pievienoto vērtību jeb pievienoto bruto vērtību (PBV). Nozares ekonomiskais ieguldījums ir daļa no tās pievienotās vērtības iekšzemes kopproduktam (IKP). Nozares pievienoto vērtību var aprēķināt dažādos veidos. Viens no veidiem ir atrēķināt no tīrajiem ieņēmumiem visas citas izmaksas, atskaitot darbaspēka izmaksas un kapitāla izmaksas. Cita metode ietver sevī darbaspēka izmaksu (ieskaitot visu sociālos maksājumus un nodokļus) pievienošanu pamatražošanas peļņai. Nozares pievienoto vērtību veido visu tajā darbojošos kompāniju rādītāju summa.

Visi iepriekšējie autortiesību un blakustiesību ekonomisko ieguldījumu pētījumi ir izmantojuši pievienoto vērtību jeb PBV un tas daļu no IKP kā galveno rādītāju. Papildus pievienotajai vērtībai pētījumi atspoguļo nodarbinātību autortiesību nozarēs un tās daļu no kopējās nodarbinātības.

3.4 Pētījumā izmantotā metode

Šajā pētījumā autortiesību un blakustiesību ekonomiskais ieguldījums ir pētīts atbilstoši Pasaules intelektuālā īpašuma organizācijas (WIPO) izstrādātajām vadlīnijām.

Pētījumā iekļautas galvenās autortiesību nozares un savstarpēji atkarīgas autortiesību nozares (autortiesību pamatkategorijas). „Daļējās autortiesību nozares” un „nespecializētas atbalsta nozares” kategorijas nav iekļautas šā pētījuma aprēķinos, jo nebija iespējams pienācīgi izpētīt to ieguldījuma daļu, kas ir saistīta ar autortiesībām.

Latvijas autortiesību nozares ieguldījuma nacionālajā ekonomikā rādītāji ir apgrozījums, pievienotā vērtība un nodarbināto skaits. Pievienotā vērtība tiek iegūta, pievienojot darbaspēka izmaksas (ieskaitot visus sociālos maksājumus un nodokļus) ieņēmumiem no pamatdarbības, no kurām atņemtas izmaksas no pamatdarbības (pelņai no pamatdarbības) un atskaitot no šīs summas ienākumus no pamatlīdzekļu pārdošanas. PBV daļa no IKP tiek aprēķināta, lai atspoguļotu autortiesību nozares ekonomisko ieguldījumu nacionālajā ekonomikā. Papildus pievienotajai vērtībai tiek aprēķināts autortiesību nozarē nodarbināto skaits un tas salīdzināts ar kopējo nodarbinātību Latvijā. Pētījumā atspoguļoti arī atsevišķi Latvijas ārējās tirdzniecības rādītāji, kas saistīti ar autortiesībām aizsargātām precēm.

Visi iepriekšējie pētījumi šajā jomā ir izmantojuši šo pašu pieeju: identificēt un klasificēt autortiesību nozares un aprēķināt to pievienoto vērtību. Kā papildus informācija dažos pētījumos ir iekļauti ieņēmumi, nodarbināto skaits un eksports.

Dati pārsvarā vākti izmantojot *Eurostat* rūpniecības statistiku. Lai nodrošinātu būtisku iztrūkstošo informāciju, ko nesniedz *Eurostat*, pētījumam izmantoti arī citi avoti: *European Audiovisual Observatory*, *OECD* un *UNESCO* statistika. Atbalstu sniedz arī Latvijas Centrālā statistikas biroja darbinieki.

Kā *Eurostat* avoti izmantoti *New Cronos* datubāze, *theme 4; Industry, Trade and Services / Annual enterprise statistics*. Apgrozījumam izmantots indikators *12110 Turnover*, pievienotai vērtībai – indikators *12150 Value Added at Factor Cost*, nodarbinātībai – indikators *16130 Number of Employees*.

Atsevišķām nozarēm bija pieejami dati par apgrozījumu, taču nebija pieejami dati par pievienoto vērtību. Šajos gadījumos pievienotas vērtības novērtējums konkrētai nozarei veikts, aprēķinot vidējo pievienotās vērtības daļas attiecību pret apgrozījumu ES 15 un izmantojot šo vidējo rādītāju, lai aprēķinātu konkrētās Latvijas nozares pievienotās vērtības daļu attiecībā pret apgrozījumu.

Dati par mākslinieciskās un literārās jaunrades un interpretācijas kategoriju nebija pieejami no pamatavotiem. Šī kategorija ir nozīmīgas gan kultūras, gan ekonomiskajā aspektā. Veicot turpmākos pētījumus, būtu nepieciešams iegūt informāciju no profesionālajām organizācijām, kas nebija iespējams šā pētījuma ietvaros.

Šis pētījums neietver datus par pirātismu autortiesības vai jebkādu citu ar autortiesībām vai blakustiesībām aizsargātu darbu nelikumīgu izmantošanu, jo šādas aktivitātes netiek iekļautas oficiālajā un citā izmantotajā statistikā.

4. AUTORTIESĪBU NOZARU EKONOMISKAIS IEGULDĪJUMS LATVIJAS EKONOMIKĀ

4.1. Galveno autortiesību nozaru ieguldījums

Šī nodaļa iepazīstina ar datiem par Latvijas galvenajām autortiesību nozarēm. Analīzes pamatā ir 2000.gada rādītāji. *3. tabula* atspoguļo statistikā uzrādīto kopējo autortiesību nozaru apgrozījumu 532 miljonu € apmērā un kopējo pievienoto vērtību 228 miljonu € apmērā, kas sastāda 2,9 % no IKP. Statistikā uzrādītais kopējais nodarbināto skaits bija 34556 personas, kas sastāda 3,7 % no kopējās nodarbinātības. Lielo starpību starp IKP ieguldījuma daļu un nodarbinātības daļu daļēji var izskaidrot ar to, ka atsevišķās nozarēs dati par nodarbinātību bija pieejami, bet dati par apgrozījumu un pievienoto vērtību nebija pieejami.

Tā kā nebija pieejami dati par fotomākslu, vizuālo un grafisko mākslu, tad nebija iespējams izvērtēt šo nozaru ekonomisko ieguldījumu. Šāda situācija ir diezgan līdzīga ES 15, kur arī jāsaskaras ar datu pieejamības trūkumu atsevišķām nozarēm.

3. tabula: Latvijas galveno autortiesību nozaru ekonomiskais ieguldījums 2000.gadā

GALVENĀS AUTORTIESĪBU NOZARES	Apgrozījums (miljonos €)	Pievienotā vērtība (miljonos €)	Pievienotā vērtība / IKP	Nodarbināto skaits	Nodarbinātie / kopējā nodarbinātība
Prese un literatūra	272,1	105,7	0,014	15794	0,017
Laikraksti	30,1	15,6		1865	
Ziņu aģentūras, utt.					
Žurnāli un periodiskie izdevumi	46,2	24,2		1854	
Grāmatas, kartes	24,1	8,6		835	
Cita veida izdevējdarbība (kārtis, adrešu grāmatas, utt.)	0,7	0,1		80	
Publicējamu materiālu salikšana, iespiešana	80,1	40,2		3609	
Preses un grāmatu mazumtirdzniecība	77,0	10,5		2901	
Bibliotēkas ¹	13,9	6,5		4650	
Mūzika, Teātra uzvedumi, Opera	7,5	0,9	0,000	573	0,001
Nošu iespiešana un izdošana	0,7	0,1		60	
Ierakstu reproducēšana				279	
Ierakstu vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība ²	6,8	0,8		234	
Mākslinieciskā un literārā jaunrade un interpretācija					
Izpildītāju un citas saistītās aģentūras (iepriekšpārdošanas aģentūras, biļešu tirdzniecība utt)					
Filmas un Video	7,3	3,4	0,000	2951	0,003
Mākslas filmu un video ražošana				1572	
Mākslas filmu un video izplatīšana				180	
Mākslas filmu izrādīšana ³	5,3	2,4		1199	
Video noma un tirdzniecība	2,0	1,0			
Fotomāksla					
Foto pakalpojumi, studijas, utt.					
Vizuālā un grafiskā māksla					
Mākslas galerijas un cita vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība					
Radio un televīzija	43	11	0,001	8900	0,009
Radio un Televīzijas darbība ⁴	43,0	11,1		8900	
Pārraide izmantojot kabeli un satelītu					
Programmatūra un datubāzes ⁵	97,9	45,9	0,006	3947	0,004
Reklāma	104,3	60,7	0,008	2401	0,003
KOPĀ	532	228	2,9 %	34566	3,7%

¹ Avots: UNESCO bibliotēkas statistika

² Agrozījums no ierakstu industrijas datiem, pievienota vērtība novērtēta saskaņā ar ES 15 vidējo pievienotās vērtības rādītāju pret apgrozījuma proporciju no mūzikas pārdošanas

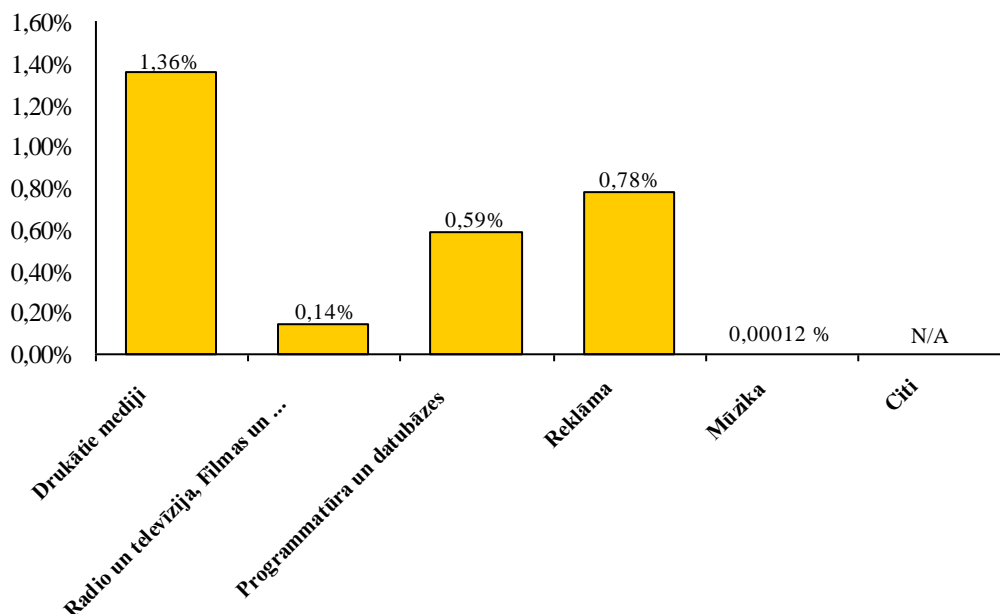
³ Novērtēts saskaņā ar 2000.gada ieņēmumu reitingu tabulām. Avots: *European Audiovisual Observatory Yearbook 2002, vol. 3.*

⁴ Pievienotā vērtība novērtēta saskaņā ar ES 15 vidējo pievienotās vērtības rādītāju pret apgrozījumu

⁵ Avoti: *Eurostat New Cronos* un "Factors and Impacts in the Information Society. A Prospective Analysis in the Candidate Countries. Report on Latvia, March 2004.

Autortiesību nozaru ekonomiskais ieguldījums nesadalās vienmērīgi starp nozarēm. Divas lielākās autortiesību nozares, prese un literatūra, un reklāma, aptver vairāk nekā divas trešdaļas no kopējās galveno autortiesību nozaru pievienotās vērtības.

2.diagramma: Latvijas galveno autortiesību nozaru ieguldījums attiecībā pret IKP

4.2. Savstarpēji atkarīgo autortiesību nozaru ieguldījums

4.tabula atspoguļo savstarpēji atkarīgo autortiesību nozaru ieguldījumu. Šo nozaru apgrozījums sasniedz 300,7 miljonus €. Šo nozaru pievienotā vērtība bija 86,8 miljoni €, kas sastāda 1,1 % no IKP.

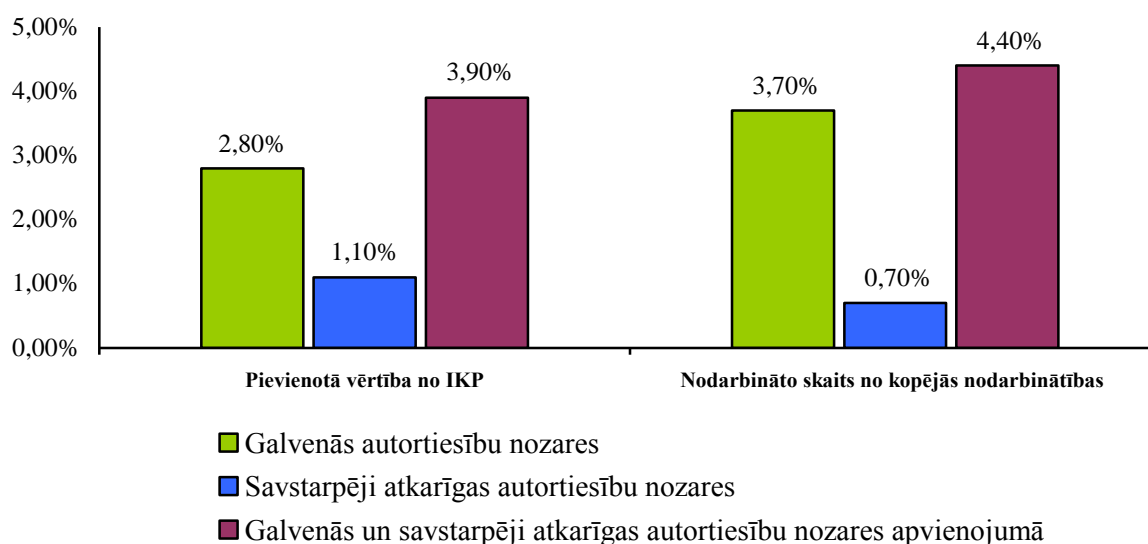
Kopējo ieguldījumu IKP sastāda galveno autortiesību nozaru (2,8 %) un savstarpēji atkarīgo autortiesību nozaru (1,1 %) summa, kas līdzinās 3,9 %. Salīdzinājumam, atbilstošais vidējais lielums ES 15 bija 5,3 %.

Kopējo ieguldījumu nodarbinātībā sastāda galveno autortiesību nozaru (3,7 %) un savstarpēji atkarīgo autortiesību nozaru (0,7 %) summa, kas līdzinās 4,4 %.

4. tabula: Latvijas savstarpēji atkarīgo autortiesību nozaru ekonomiskais ieguldījums 2000.gadā

SAVSTARPĒJI ATKARĪGĀS AUTORTIESĪBU NOZARES	Apgrozījums (miljonos €)	Pievienotā vērtība (miljonos €)	Pievienotā vērtība / IKP	Nodarbināto skaits	Nodarbinātie / kopējā nodarbinātība
Televizori, radioaparāti, video atskaņotāji, CD, kasetes un citas iekārtas	3,0	0,3	0,000	356	0,000
Ražošana	3,0	0,3		356	
TV un radio preču un mūzikas instrumentu vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība	203,0	42,0	0,005	6069	0,006
Datori un ar tiem saistītās iekārtas	42,0	18,1	0,002	143	0,000
Ražošana	15,8	2,2		143	
vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība ⁶	26,2	15,9			
Mūzikas instrumenti	0,1	0,1	0,000	26	0,000
Ražošana	0,1	0,1		26	
Foto un kino aparatūra	1,0	0,6	0,000	65	0,000
Ražošana	1,0	0,6		65	
Tukšo materiālo nesēju ražošana					
Papīra ražošana	51,6	25,7			
KOPĀ	300,7	86,8	1,1 %	6659,0	0,7 %

3. diagramma: Latvijas galveno un savstarpēji atkarīgo nozaru ieguldījums salīdzinājumā un apvienojumā

⁶ Ietver tikai vairumtirdzniecību. Avots: "Factors and Impacts in the Information Society. A Prospective Analysis in the Candidate Countries. Report on Latvia, March 2004.

4.3. Daļējo autortiesību nozaru ieguldījums

Dati par daļējo autortiesību nozaru ieguldījumu tika savākti, tomēr neatkarīgs novērtējums par to daļu, kas tieši attiecināma uz autortiesībām, netika veikta. Kopējais šo nozaru ieguldījums ir šāds:

5. tabula. Daļējo autortiesību nozaru apgrozījums, pievienotā vērtība un nodarbinātība

	Agrozījums	Pievienotā vērtība	Nodarbināto skaits
Tekstilpreču ražošana	274	115,2	24963
Apģērba ražošana; kažokādu krāsošana	111,6	52,6	14301
Apavu ražošana	5,1	1,1	653
Tapešu ražošana	: cp	: cp	53 p
Mēbeļu ražošana	106,2	41,6	7335
Monētu kalšana	: cp	: cp	1
Juvelierizstrādājumu un ar tiem saistīto precu ražošana n.e.c.	: cp	: cp	159 p
Spēļu un rotaļlietu ražošana	6	3,8	728
Jaukta ražošana n.e.c.	16	6,5	1439
c	518,9	220,8	49632

c= konfidenciāli dati; p = provizoriski dati

Divos nesenos pētījumos, Singapūrā un ASV, tika veikts daļējo autortiesību nozaru ieguldījuma aprēķins. Latvijas gadījumā šāds neatkarīgs aprēķins netika veikts.⁷ Tomēr, lai noteiktu Latvijas daļējo autortiesību nozaru procentuālo potenciālu, iespējams piemērot vidējo aritmētisko faktoru balstoties uz Singapūras un ASV pētījumiem. Šādā veidā veicot analīzi iespējams noteikt, ka daļējo autortiesību nozaru ieguldījums 2000.gadā mērāms 22,47 miljonu € un 4182 darbavietu nodrošināšanā.

6. tabula. Daļējo autortiesību nozaru ieguldījuma aprēķins

	Vidējais aritmētiskais faktors*	Latvijas pievienotā vērtība miljonos €	Latvijas nodarbinātība
Tekstilpreču ražošana	0,42%	0,48	105
Apģērba ražošana; kažokādu krāsošana	0,46%	0,24	66
Apavu ražošana	0,42%	0,00	3
Tapešu ražošana	1,65%		1
Mēbeļu ražošana	41,00%	17,06	3007
Monētu kalšana	8,25%		0
Juvelierizstrādājumu un ar tiem saistīto precu ražošana n.e.c.	9,13%		15
Spēļu un rotaļlietu ražošana	45,50%	1,73	331
Jaukta ražošana n.e.c.	45,50%	2,96	655
Kopā		22,47	4182

*Šis faktors ir vidējais aritmētiskais, kas balstīts uz Singapūrā un ASV veiktajos pētījumos izmantotajiem faktoriem.

⁷ Lai noteiktu ar autortiesībām saistīto vērtību, precīzai faktoru radīšanai nepieciešams pētniecības darbs un pārrunas ar nozares personālu, kas nebija iespējams šā pētījuma ietvaros. Atbilstošie faktori atšķirsies starp valstīm atkarībā no nozares struktūras, ražošanas metodēm, izejmateriālu un ražošanas izmaksām, preču un pakalpojumu cenām.

4.3. Nespecializēto atbalsta nozaru ieguldījums

Dati par nespecializēto atbalsta nozaru ieguldījumu tika savākti, tomēr neatkarīgs novērtējums par to daļu, kas tieši attiecināma uz autortiesībām netika veikta. Kopējais šo nozaru ieguldījums ir šāds:

7. tabula. Nespecializēto atbalsta nozaru apgrozījums, pievienotā vērtība un nodarbinātība

	Apgrozījums	Pievienotā vērtība	Nodarbināto skaits
Vairumtirdzniecība un komisijas tirdzniecība, izņemot mašīnas un motociklus	5159,3	605,8	42169
Mazumtirdzniecība, izņemot mašīnas un motociklus; personisko un saimniecības preču remonts	2179,6	250,6	82879
Sauszemes transports; cauruļvadu transports	533,1	256,2	38574
Ūdens transports	5,8	1,7	355
Gaisa transports	59,5	11,4	577
Atbalsta un palīgtransporta darbība; tūrisma aģentūru darbība	953,5	350,3	14860
Pasta un kurjeru darbības	: c	: c	7352
Telekomunikācijas	: cp	: cp	6771
Kopā	8890,8	1476	193537

c= konfidenciāli dati; p = provizoriski dati

Neatkarīgs nespecializēto atbalsta nozaru tiešā ieguldījuma aprēķins šā pētījuma ietvaros nav veikts. Tomēr iespējams piemērot vidējo aritmētisko faktoru, balstoties uz līdzīgiem pētījumiem citas valstīs. Šādā veidā veicot analīzi iespējams noteikt, ka nespecializēto atbalsta nozaru ieguldījums 2000.gadā mērāms 60,80 miljonu € un 7036 darbavietu nodrošināšanā.

8. tabula. Nespecializēto atbalsta nozaru ieguldījuma aprēķins

	Vidējais aritmētiskais faktors *	Latvijas pievienotā vērtība miljonos €	Latvijas nodarbinātība
Vairumtirdzniecība un komisijas tirdzniecība, izņemot mašīnas un motociklus	3,55%	21,51	1497
Mazumtirdzniecība, izņemot mašīnas un motociklus; personisko un saimniecības preču remonts	4,15%	10,40	3439
Sauszemes transports; cauruļvadu transports	3,08%	7,88	1186
Gaisa transports	5,80%	0,10	21
Gaisa transports	5,30%	0,60	31
Atbalsta un palīgtransporta darbība; tūrisma aģentūru darbība	5,80%	20,32	862
Pasta un kurjeru darbības	5,80%		
Telekomunikācijas	4,25%		
Kopā		60,80	7036

*Šis faktors ir vidējais aritmētiskais, kas balstīts uz Singapūrā un ASV veiktajos pētījumos izmantotajiem faktoriem.

5. STARPTAUTISKAIS SALĪDZINĀJUMS

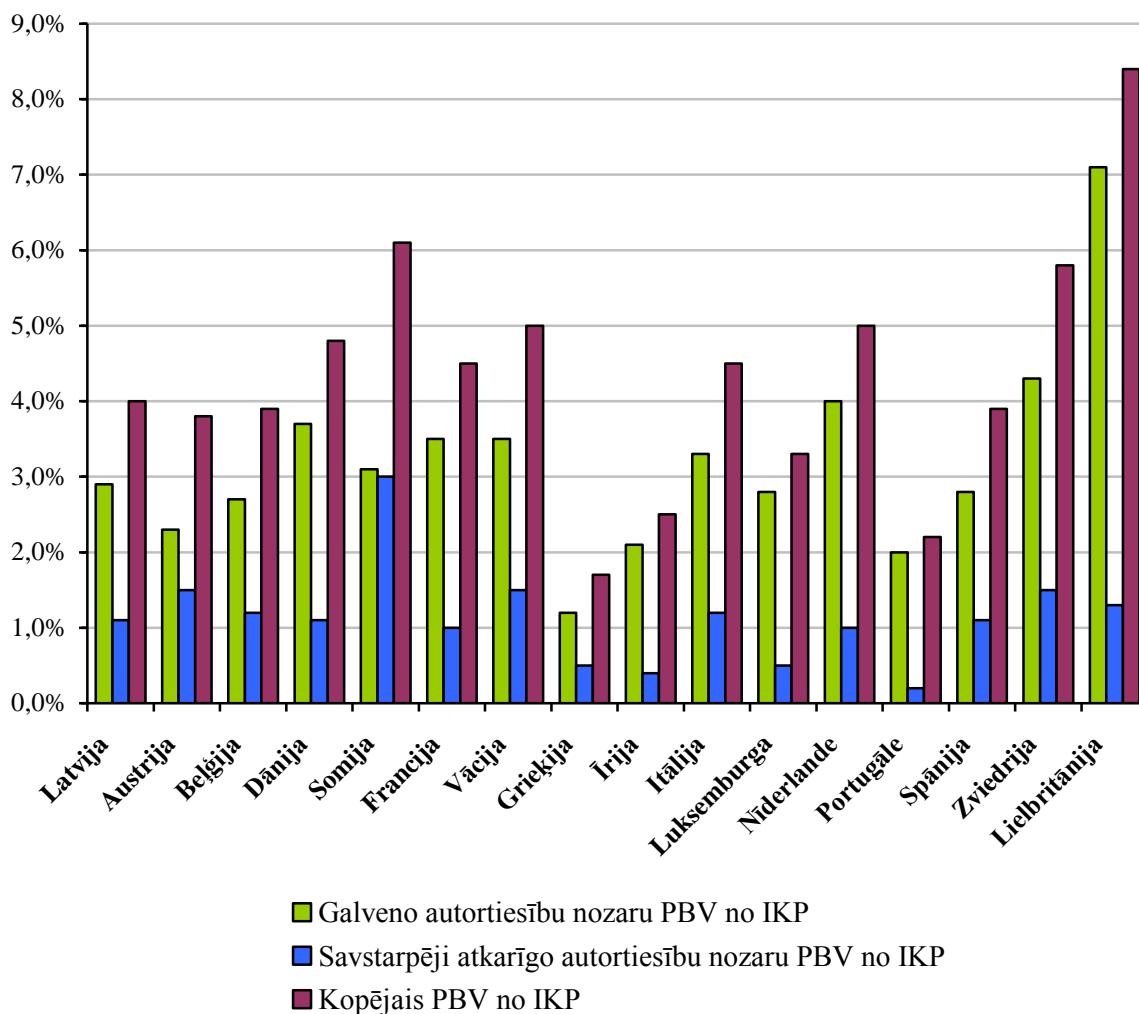
4.diagramma salīdzina Latvijas un ES 15 autortiesību nozaru ekonomisko ieguldījumu. Attiecībā uz galvenajām autortiesību nozarēm, Latvija uzrāda lielāku ieguldījumu IKP nekā Austrija, Beļģija, Grieķija, Īrija, Luksemburga, Portugāle un Spānija.

Latvijas savstarpēji atkarīgo autortiesību nozaru ieguldījums pārsniedz Francijas, Grieķijas, Īrijas, Luksemburgas, Nīderlandes un Portugāles ieguldījumu un ir vienāds ar Beļģijas, Dānijas, Itālijas un Spānijas ieguldījumu.

Tikai 8 no ES 15 dalībvalstīm ir lielāks kopējais galveno un savstarpēji atkarīgo autortiesību nozaru ieguldījums.

Nepieciešams norādīt, ka pētījumi par ekonomisko ieguldījumu citās valstīs balstīti uz nedaudz atšķirīgām autortiesību nozaru kategorijām. Tomēr, ieguldījuma vispārējam salīdzinājumam, šādas atšķirības ir mazsvarīgas.

4.diagramma: Galveno un savstarpēji atkarīgo autortiesību nozaru ekonomiska ieguldījuma salīdzinājums Latvijā un ES 15, izteikts kā procenti no IKP

Latvijas un ES 15 galveno autortiesību nozaru kopējā ieguldījuma IKP salīdzinājums norāda, ka:

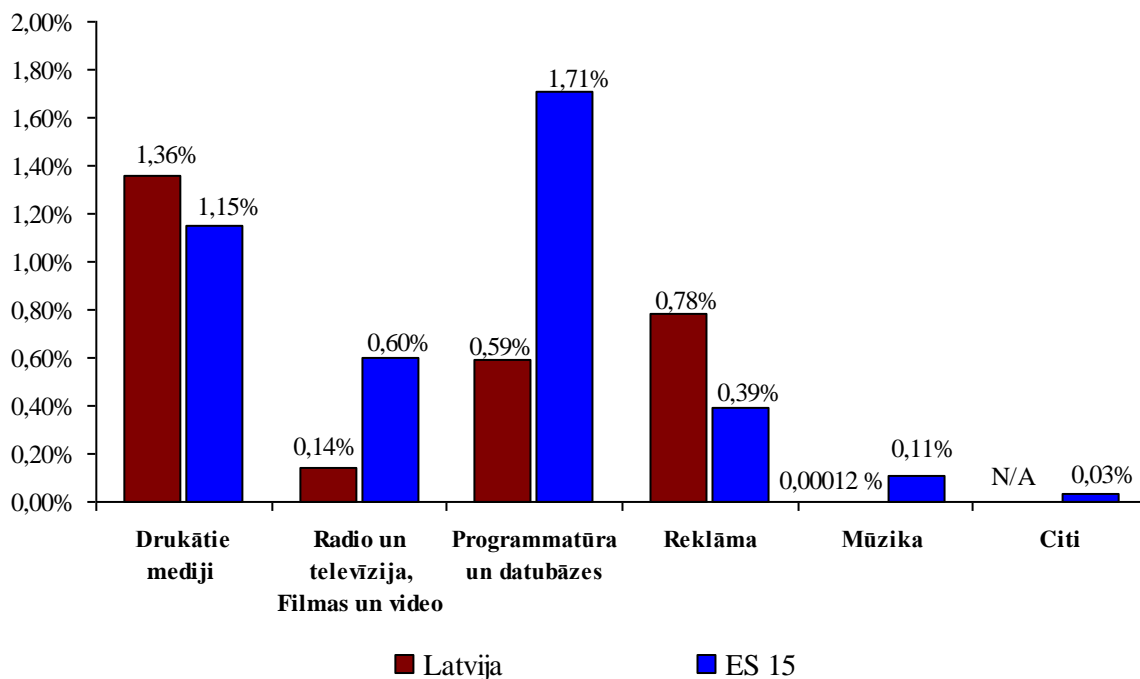
- ieguldījums apakšgrupā „drukātie mediji” pārsniedz ES 15 vidējo rādītāju;

- ir mazāks šādās apakšgrupās:

- „radio un televīzija”, kur Latvijas ieguldījums ir tikai viena sestā daļa no ES 15 vidēja rādītāja;
- „programmatūra un datubāzes”, kur Latvijas ieguldījums ir apmēram viena trešā daļa no ES 15 vidēja rādītāja.

Reklāma ir kļuvusi par svarīgu ieguldījuma veicēju Latvijas ekonomikā ļoti īsā laika sprīdī. 2000.gadā nozares ieguldījums IKP sastāda 0,78 %, kas ir divreiz vairāk nekā ES 15 vidējais rādītājs.

5.diagramma: Galveno autortiesību nozaru apakšgrupu ekonomiskā ieguldījuma salīdzinājums Latvijā un ES 15

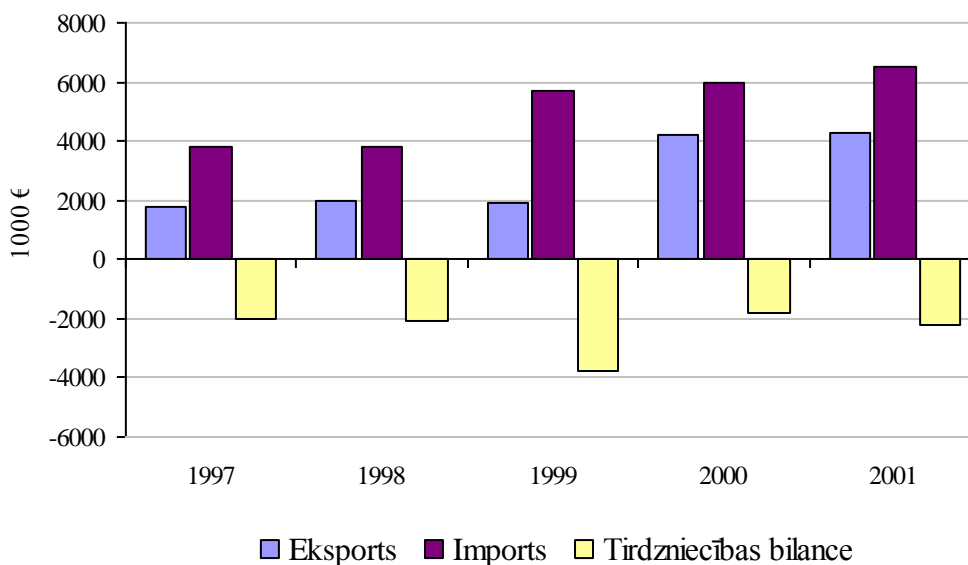

6. ATSEVIŠĶU AR AUTORTIESĪBĀM AIZSARGĀTU PREČU ĀRĒJĀ TIRDZNICĪBA

Šajā nodaļā atspoguļota atsevišķu ar autortiesībām aizsargātu preču ārējā tirdzniecība. Šīs preces ir grāmatas, laikraksti un žurnāli, citi drukāti materiāli (ieskaitot citus publicētus drukātus darbus un drukātus komerciālus materiālus, kā reklāma) un mākslas darbus. Šajā nodaļā iekļauts ierobežots kategoriju salīdzinājums attiecībā pret autortiesību nozaru kopumu un šīs kategorijas ir drīzāk ir produkti nekā pakalpojumi. Kategoriju ierobežojumi, kas tiek izmantoti tirdzniecības statistikā, nepieļāva datu apkopošanu visa veida autortiesību nozarēm. Četrām materiālu kategorijām, par kurām dati bija pieejami, kopējā eksporta vērtība ir 35,15 miljoni € un kopējā importa vērtība ir 18,4 miljoni €. Tas veido kopējo tirdzniecības pārpalikumu 16,7 miljonu € apmērā.

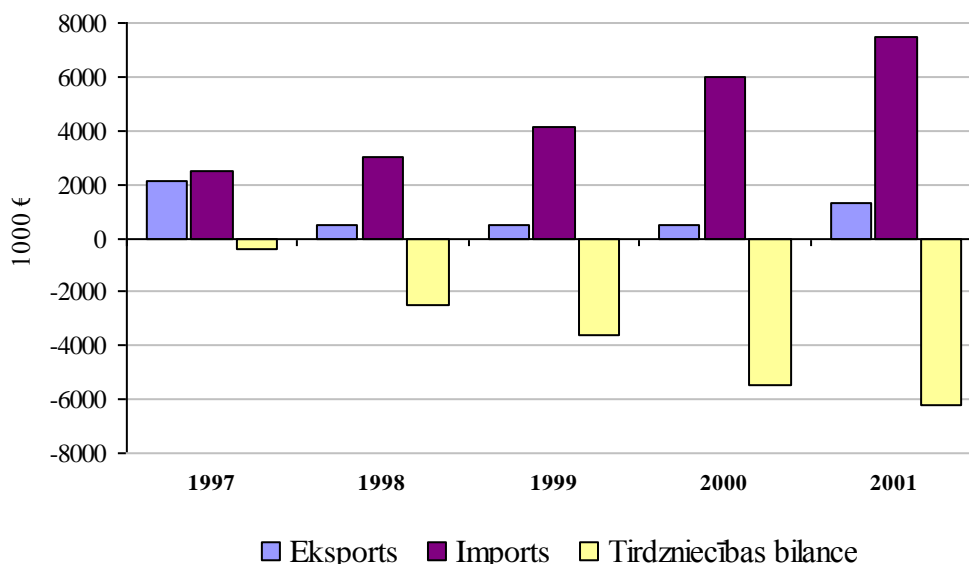
Grāmatām laika posmā no 1997.gada līdz 2001.gadam katru gadu ir pieaudzis gan eksports, gan imports. Tirdzniecības bilance uzrāda deficītu katrā aplūkojamā gadā. Tomēr tā neuzrāda pieaugošu tendenci, bet gan daļas samazinājumu kopējā ārējā tirdzniecībā. 2000.gads uzrāda eksportu 4 miljonu € apmērā, bet importu 6 miljonu € apmērā, veidojot negatīvu tirdzniecības bilanci 1,8 miljonu € apmērā. Šāds fenomens ir sastopams daudzās mazās valstīs, tāpēc, ka tām ir raksturīgs mazāks grāmatu eksporta potenciāls savā nacionālajā valodā un tās bieži izmanto zinātniskas, tehniskas un cita veida grāmatas citās valodās, kas tiek importētas no citām valstīm.

6.diagramma: Latvijas grāmatu eksports, imports un tirdzniecības bilance, 1997-2001

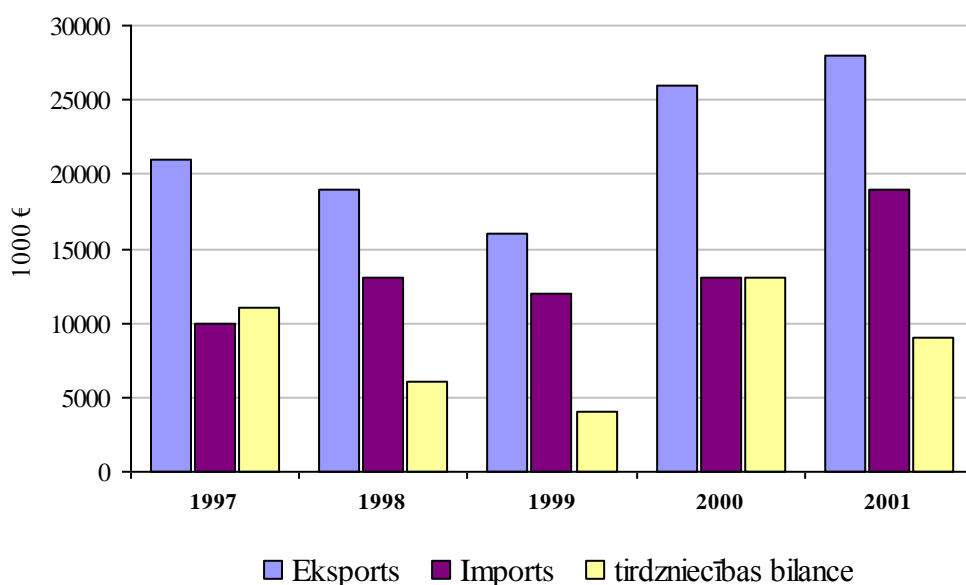
Tā kā tirdzniecības statistikā laikraksti un periodiskie izdevumi ir apvienoti, to nav iespējams izdalīt atsevišķi. Ir iespējams, ka lielāko daļu no kopējas tirdzniecības aizņem periodiskie izdevumi. Latvija uzrāda tirdzniecības deficīta pieaugošu tendenci šajā kategorijā. 2000.gads uzrāda eksportu 500000 € apmērā, bet importu 6 miljonu € apmērā, veidojot negatīvu tirdzniecības bilanci 5,5 miljonu € apmērā.

7.diagramma: Latvijas laikrakstu un periodisko izdevumu eksports, imports un tirdzniecības bilance, 1997-2001

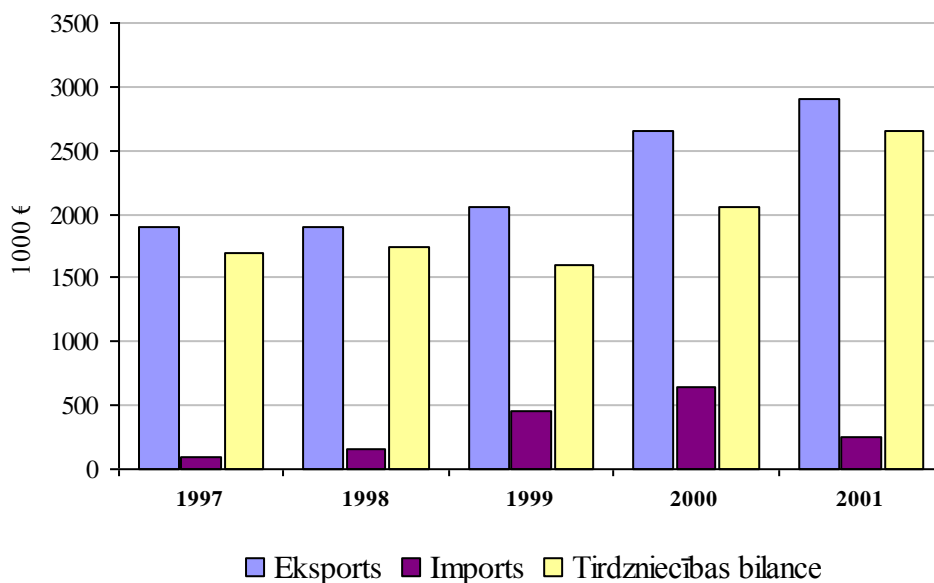
Citu drukāto materiālu kategorijā arējās tirdzniecības attīstība uzrāda ikgadēju pieaugumu laika posmā no 1997.gada līdz 2001.gadam. Imports ir pieaudzis pakāpeniski, turpretī eksports piedzīvojis kritumu no 1997.gada līdz 1999.gadam. Pēc tam seko lēciens augšup, kad citu drukāto materiālu eksports dubultojas, salīdzinot 1999.gadu un 2000.gadu. 2000.gads uzrāda eksportu 28 miljonu € apmērā, bet importu 19 miljonu € apmērā, veidojot pozitīvu tirdzniecības bilanci 9 miljonu € apmērā.

8.diagramma: Latvijas citu drukāto materiālu eksports, imports un tirdzniecības bilance, 1997-2001

Mākslas darbu arējā tirdzniecība uzrāda stabilu ikgadēju pieaugumu aplūkojamā piecu gadu periodā. Kopējais eksports desmit reizes pārsniedz importu laika posmā no 1997.gada līdz 2001.gadam. 2000.gads uzrāda eksportu 2,7 miljonu € apmērā, bet importu 650000 € apmērā, veidojot pozitīvu tirdzniecības bilanci 2,1 miljonu € apmērā.

9.diagramma: Latvijas mākslas darbu eksports, imports un tirdzniecības bilance, 1997-2001

I. PIELIKUMS. DIAGRAMMU UN TABULU SARAKSTS

DIAGRAMMU SARAKSTS

1. diagramma: Ekonomiskās aktivitātes, kas saistītas ar autortiesībām un blakustiesībām aizsargātu materiālu ražošanu, iesaiņošanu un izplatīšanu.....	4
2. diagramma: Latvijas galveno autortiesību nozaru ieguldījums attiecībā pret IKP.....	13
3. diagramma: Latvijas galveno un savstarpēji atkarīgo nozaru ieguldījums salīdzinājumā un apvienojumā.....	14
4. diagramma: Galveno un savstarpēji atkarīgo autortiesību nozaru ekonomiska ieguldījuma salīdzinājums Latvijā un ES 15, izteikts kā procenti no IKP.....	17
5. diagramma: Galveno autortiesību nozaru apakšgrupu ekonomiskā ieguldījuma salīdzinājums Latvijā un ES 15.....	18
6. diagramma: Latvijas grāmatu eksports, imports un tirdzniecības bilance, 1997-2001.....	19
7. diagramma: Latvijas laikrakstu un periodisko izdevumu eksports, imports un tirdzniecības bilance, 1997-2001.....	20
8. diagramma: Latvijas citu drukāto materiālu eksports, imports un tirdzniecības bilance, 1997-2001.....	20
9. diagramma: Latvijas mākslas darbu eksports, imports un tirdzniecības bilance, 1997-2001.....	21

TABULU SARAKSTS

1. tabula: Galvenās autortiesību nozares.....	7
2. tabula: Savstarpēji atkarīgās autortiesību nozares.....	8
3. tabula: Latvijas galveno autortiesību nozaru ekonomiskais ieguldījums 2000. gadā.....	12
4. tabula: Latvijas savstarpēji atkarīgo autortiesību nozaru ekonomiskais ieguldījums 2000. gadā.....	14
5. tabula: Daļējo autortiesību nozaru apgrozījums, pievienotā vērtība un nodarbinātība.....	15
6. tabula: Daļējo autortiesību nozaru ieguldījuma aprēķins.....	15
7. tabula: Nespecializēto atbalsta nozaru apgrozījums, pievienotā vērtība un nodarbinātība.....	16
8. tabula: Nespecializēto atbalsta nozaru ieguldījuma aprēķins.....	16

II. PIELIKUMS. NACE* KLASIFIKATORA KODI UN CITI AVOTI, KAS IZMANTOTI ŠAJĀ PĒTĪJUMĀ

GALVENĀS AUTORTIESĪBU NOZARES	Avots
Prese un Literatūra	
Laikraksti	Nace 2212
Zinu aģentūras, utt.	
Žurnāli un periodiskie izdevumi	Nace 2213
Grāmatas, kartes	Nace 2211
Cita veida izdevējdarbība (kārtis, adrešu grāmatas, utt.)	Nace 2212
Publicējamu materiālu salikšana, iespiešana	Nace 222
Preses un grāmatu mazumtirdzniecība	Nace 5247
Bibliotēkas	UNESCO bibliotēku statistika
Mūzika, Teātra uzvedumi, Opera	
Nošu iespiešana un izdošana	Nace 2214
Ierakstu reproducēšana	
Ierakstu vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība	Ierakstu industrijas dati
Mākslinieciskā un literārā jaunrade un interpretācija	
Izpildītāju un citas saistītās aģentūras (iepriekšpārdošanas aģentūras, biļešu tirdzniecība utt)	
Filmas un Video	
Mākslas filmu un video ražošana	
Mākslas filmu un video izplatīšana	
Mākslas filmu izrādīšana	European Audiovisual Observatory, Yearbook 2002
Video noma un tirdzniecība	Nace 714 ; Cinema, TV and radio in the EU, Statistics on Audiovisual services
Fotomāksla	
Foto pakalpojumi, studijas utt.	
Vizuālā un grafiskā māksla	
Mākslas galerijas un cita vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība	
Radio un Televīzija	
Radio un televīzijas darbība	Nace 922
Pārraide izmantojot kabeli un satelītu	
Programmatūra un datubāzes	Nace 72; “Factors and Impacts in the Information Society. A Prospective Analysis in The Candidate Countries. Report on Latvia, March 2004
Advertising	Nace 744

* NACE [Nomenclature de Activités économiques de la Communauté Européenne] ir oficiāla statistisko datu klasifikācija, ko izmanto nacionālajā un Eiropas statistika.

SAVSTARPĒJI ATKARĪGĀS AUTORTIESĪBU NOZARES	<i>Avoti</i>
Televizori, radioaparāti, video atskaņotāji, CD, kasetes un citas iekārtas	
Ražošana	Nace 323
TV un radio preču un mūzikas instrumentu vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība	Estimated from Nace5143; Nace 5147; Nace 5245
Datori un ar tiem saistītās iekārtas	
Ražošana	Nace 3002
vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība	“Factors and Impacts in the Information Society. A Prospective Analysis in the Candidate Countries. Report on Latvia, March 2004.
Mūzikas instrumenti	
Ražošana	Nace 363
Foto un kino aparatūra	
Ražošana	Nace 334
Tukšo materiālo nesēju ražošana	
Papīra ražošana	Nace 2112

III. PIELIKUMS. IZMANTOTĀ LITERATŪRA

- Brikse, Inta; Ojars, Skudra; and Rolands, Tjarve (2002). Development of the Media in Latvia in the 1990s. in Vihalemm, Peeter; (ed): Baltic Media in Transition. Tartu University Press, Tartu, Estonia.
- Cinema, TV and Radio in the EU. Statistics on Audiovisual Services, data 1980-2002, Eurostat 2003
- Economic Importance of Copyright Industries in Finland, Finnish Copyright Industries in 1997, Final report. The Finnish Copyright Society, Frenckell Printing Works Ltd, Helsinki 2000
- European Audiovisual Observatory (2002). European Audiovisual Observatory Yearbook 2002. Strassbourg: European Audiovisual Observatory.
- Eurostat. New Cronos database.
- Eurostat (2004). "Factors and Impacts in the Information Society. A Prospective Analysis in the Candidate Countries. Report on Latvia, March 2004.
- Karnite, Raita; Klava, Maris; and Karnitis, Kriss. Factors and Impacts in the Information Society – A Prospective Analysis in the Candidate Countries, Report on Latvia. A report prepared for the European Commission. March 2004
- Picard, Robert Georges and Toivonen, Timo E.. (2002) The Economic Importance of Copyright Industries in Norway. Norwegian Copyright Industries in 1999, Study Report, Finnish Copyright Society
- Picard, Robert and Toivonen, Timo E. (2004) Issues in Assessment of the Economic Impact of Copyright. Review of Economic Research on Copyright Issues, 2004, vol. 1(1), pp. 20-29
- Picard, Robert; Toivonen, Timo, E; and Grönlund, Mikko. The Contribution of Copyright and Related Rights to the European Economy. European Commission, Directorate General – Internal Market, 2003
- World Intellectual Property Organization (2003). Guide on Surveying the Economic Contribution of the Copyright-Based Industries. World Intellectual Property Organization Publication No 893(E).